

Nr 437

Av herr **Holmberg m. fl.**, om tillsättande av en parlamentarisk besparingsutredning.

(Lika lydande med motion nr 379 i Första kammaren)

De offentliga utgifternas snabba expansion är en av orsakerna till de svårigheter som svensk ekonomi mött under senare år. Den permanenta inflationsutvecklingen och andra balansrubbningsar i vår ekonomi kan tillskrivas den alltför snabba utgiftsökningen. Den offentliga sektorns ansvällning har drivit fram en ogynnsam kostnadsökning i hela samhällsekonomin, vilken försämrat våra konkurrensmöjligheter, lett till företagsnedläggningar och ytterst till en oroande hög arbetslöshet.

I syfte att stabilisera ekonomin, säkra sysselsättningen och lägga grunden till en hög ekonomisk tillväxt har vi krävt en lugnare kostnadsutveckling inom den offentliga sektorn. Konkret har vi också anvisat vägar att hålla statsutgifterna tillbaka. Varje år har vi lagt fram förslag om icke oväsentliga utgiftsnedskärningar. Så sker även i år. De offentliga utgifterna bör enligt vår mening inte tillåtas öka snabbare än den totala produktionen av varor och tjänster. OECD har givit rekommendationer med liknande innehåll till regeringarna i de olika medlemsländerna.

För budgetåret 1969/70 beräknas totalbudgeten komma att omspanna i runt tal 42 miljarder kronor. Det innebär en utgiftsökning i förhållande till innevarande budgetår om 2,6 miljarder eller närmare 7 procent i förhållande till den utgiftsnivå som nu beräknas. Denna utveckling skall ses mot bakgrund av regeringens klart deklarerade strävan att försöka föra en stram utgiftspolitik. Resultatet torde med önskvärd tydlighet illustrera den socialdemokratiska regeringens oförmåga att hålla den offentliga utgiftsökningen på en rimlig nivå.

Om vi ser den svenska utvecklingen i ett internationellt perspektiv, utfaller jämförelsen klart till Sveriges nackdel. Vi har i tabellform sammanfattat utvecklingen för några av de viktigare länderna. Av tabellen framgår att ökningen i de offentliga konsumtionsutgifterna i vårt land varit klart högre än de övriga ländernas.

	1964	1965	1966	1967	1968	1969
					(prel.)	(prognos)
USA	0,2	2,5	8,9	11,2	6,0	2,5
Västtyskland	—0,6	6,6	1,3	3,3	1,0	4,0
Frankrike	3,0	2,1	3,4	6,0	5,0	3,0

Italien	—	3,7	3,6	2,7	4,0	5,0
EEC	1,5	4,2	2,5	4,1	3,0	3,9
England	1,9	3,8	3,4	4,6	3,0	0,5
Norge	5,8	10,7	3,8	4,7	5,5	4,0
Västeuropa	1,7	4,1	2,8	4,2	3,1	3,0
Sverige	5,1	6,0	5,5	8,1	7,5	6,0

Källa: Preliminära nationalbudgeten för åren 1967, 1968 och 1969.

Det kan i detta sammanhang vara av intresse att ställa de senaste årens offentliga utgifter i relation till den utveckling som förutsågs i långtidsutredningen. Enligt de planer som rapporterades till långtidsutredningen kunde en beräknad offentlig konsumtionsefterfrågeökning om 5,8 procent registreras. En så snabb ökningstakt för den offentliga konsumtionen bedömdes emellertid av utredarna som oförenlig med kraven på samhälls-ekonomisk balans. Långtidsutredningen fann därför anledning rekommendera en dämpning av de offentliga utgifternas ökningstakt till 4,7 procent per år. Under femårsperiodens första tre år kan vi emellertid nu konstatera att de offentliga utgifterna haft en genomsnittlig ökningstakt om drygt 7 procent och detta vid en avsevärt långsammare total ekonomisk tillväxt än den långtidsutredningen räknat med. Nationalinkomsten ligger f. n. mer än 5 miljarder kronor under den nivå långtidsutredningen räknat med. Långsiktiga planer och konkret handlande uppvisar synbarligen djupgående skillnader.

De offentliga utgifternas utveckling får sin naturliga motsvarighet på skattesidan. Oförmågan att hålla utgiftsutvecklingen inom kontroll har lett till ett redan nu orimligt skattetryck. Framtidsperspektivet ter sig ännu mer oroande.

I en bilaga till den under föregående år utförda avstämningen av 1965 års långtidsutredning diskuteras de finansiella aspekterna av de reala utvecklingstendenserna. Av den framgår att om den offentliga konsumtionen tillåtes öka med 6 procent per år fram till 1975, skulle budgetbalansen komma att kräva en höjning av det direkta skattetrycket från, med den där använda definitionen, 32,2 procent 1968 till 41,9 procent 1975. Sedan hänsyn tagits till den automatiska skatteskärpning som följer av 2 procents allmän prisstegring skulle ändå skattesatserna behöva höjas mycket kraftigt. Det kommunala skatteuttaget skulle behöva öka till cirka 25 kronor år 1975 från i genomsnitt 19: 40 år 1968 och 20: 30 år 1969. För statsskattens del skulle en höjning med cirka 30 procent bli erforderlig.

Ett sådant framtidsperspektiv kan vi inte acceptera. De redovisade siffrorna belyser nödvändigheten av att finna åtgärder att begränsa de offentliga utgifternas stegringstakt. Det måste enligt vår mening föranleda en

mycket skärpt återhållsamhet med nya utgiftsbeslut såväl vad gäller de direkta statsutgifterna som deras kommunala motsvarigheter.

Utgångspunkten måste hela tiden vara att de offentliga åtagandena och utgifterna anpassas till de resurser som fortlöpande skapas av produktionsökningen i samhället. Dessa måste därför planeras och prioriteras på sådant sätt att mera angelägna behov tillgodoses framför mindre angelägna.

Behovet av återhållsamhet gäller inte minst de kommunala utgifterna, vilka genom den kommunala verksamhetens expansion blivit så omfattande att de på ett avgörande sätt påverkar samhällsekonomin och lägger tunga skattebördor på den enskilde inkomsttagaren. Särskilt de små inkomsttagarna drabbas hårt av de stigande kommunalskatterna. De kommunala utgifterna måste även de anpassas till det ekonomiska utrymme som produktionsökningen i samhället skapar. Det är därför angeläget att statsmakterna iakttar betydande restriktivitet när det gäller att ålägga kommunerna nya uppgifter. I stället bör statsmakterna se till att kommunerna inte får bära bördor som ytterligare driver på den kommunala utgiftsökningen.

Vi är medvetna om att en begränsning av de offentliga utgifternas tillväxttakt erbjuder många problem. Svårigheterna att åstadkomma en lugnare tillväxttakt får emellertid ej hindra en beslutsam och systematisk aktion för att komma till rätta med problemen. Sker inte detta löper vi uppenbar risk att allvarliga balansrubbingar i samhällsekonomin uppstår.

Det är ställt utom allt tvivel att det måste finnas betydande rationaliseringsvinster att göra inom den offentliga sektorn. Det fria näringslivet har ständigt fått genomföra rationaliseringsåtgärder. Det har ibland varit åtgärder som inneburit svåra omställningsprocesser, men som samtidigt lagt grunden till fortsatt snabb ekonomisk utveckling.

Vad som bör eftersträvas är sålunda en systematisk rationaliseringsaktivitet även inom den offentliga sektorn med metoder och hjälpmedel som kommit till användning inom det privata näringslivet.

Vi har vid upprepade tillfällen förordat att man skulle klarlägga förutsättningarna för att i långt större utsträckning tillämpa avgiftsfinansieringen inom den offentliga sektorn. Därmed skulle man kunna åstadkomma en bättre angelägenhetsgradering av de offentliga tjänsterna.

Enligt vår mening är det angeläget att man nu tillsätter en besparingsutredning med parlamentarisk representation. Utredningen skall som uppgift ha att ange riktlinjer för en anpassning av de offentliga åtagandena och utgifterna till de resurser som fortlöpande skapas av produktionsökningen i samhället. I samband härmed bör gränsdragningen mellan de statliga och kommunala åtagandena närmare klargöras liksom de av staten ställda kraven på kommunerna.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställer vi,
att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hem-

ställa om tillsättande av en parlamentarisk besparingsutredning, med uppgift att mot bakgrund av det bekymmersamma framtidsperspektivet för den offentliga utgiftsökningen verkställa översyn av de offentliga åtagandena i syfte att åstadkomma besparingar i de offentliga utgifterna så att de procentuellt icke stiger snabbare än den årliga produktionsökningen.

Stockholm den 28 januari 1969

Yngve Holmberg (m)

Gösta Bohman (m)

Leif Cassel (m)

Rolf Eliasson (m)

Carl Eric Hedin (m)

Astrid Kristensson (m)

i Moholm

Tage Magnusson (m)

Karin Wetterström (m)

i Borås
